

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ АРХІТЕКТУРИ

УДК 72.013

І. В. Булах*асистент кафедри Дизайну архітектурного середовища
Київського національного університету будівництва і архітектури***КОНКУРСНЕ ПРОЕКТУВАННЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЗАСІБ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ АРХІТЕКТУРНИХ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

Анотація: у статті пропонується і аргументується визнання конкурсного проектування як важливого засобу фахової підготовки студентів; аналізується отриманий досвід з впровадження конкурсного проектування в учбовий процес; надаються рекомендації щодо вирішення основних проблем та складнощів, що виникають при конкурсному проектуванні з урахуванням специфіки учбового процесу на архітектурному факультеті.

Ключові слова: конкурсне проектування, учбовий процес, методологія проектування, концептуальне мислення, теорія архітектури, творчий колектив.

В сучасних умовах формування вищої освіти в Україні, її переходу до європейських норм та стандартів, потреб у нестандартних рішеннях існуючих містобудівних й архітектурних питань національного рівня виводиться питання конкурсного проектування як важливого і ефективного засобу професійної підготовки студентів архітектурних спеціальностей. Конкурсне проектування, водночас з пошуком професійної відповіді на поставлені актуальні задачі, сприяє активізації самостійної роботи студентів, підвищує ступінь індивідуалізації навчання, об'єднує студентів, аспірантів та викладачів в навчально- та науково-виробничу, практичну діяльність шляхом формування тимчасових творчих колективів для рішення складних практичних задач (Табл. 1).

Основним завданням цих задач в системі архітектурної освіти стає пошук, апробація й впровадження в учбовий процес нових форм, способів і методів самостійної творчої роботи, що сприяє не тільки пасивній передачі й засвоєнню знань на лекціях, семінарах й практичних заняттях, але і активній генерації цих знань, їх отримання в процесі архітектурного проектування. Як засвідчує практика, однією з активних і діючих форм навчання архітектурній

професії стає самостійна участь студентів, а також студентів разом з аспірантами та викладачами у конкурсах, розробка учбових курсових і дипломних проектів на конкурсній основі в учбовий період.

Конкурсне проектування сприяє наближенню учбового процесу з теорією і практикою реального проектування і, як наслідок, збільшується ефективність навчання, його творчий потенціал на тлі активізації самостійної роботи студентів, їх сумісної з викладачами зацікавленості у кінцевому результаті і індивідуальному характері інтенсивної конкурсної роботи. Зростання ефективності учбового процесу на конкурсній основі пов'язано з використанням знань основ теорії діяльності, її мотивації, орієнтовної основи дій, форм і методів осмислення процесу концептуального мислення та проектування, з умінням застосовувати ці знання на практиці.

Табл. 1

Результат конкурсного проектування

рішення поставленої проектної задачі
активізація самостійної роботи студентів
підвищення ступеню індивідуалізації навчання
формування творчих колективів

Слід зазначити, що конкурсне проектування майже завжди широко використовувалось у практиці архітектури та містобудування як в Україні, так і в інших країнах. Дуже часто активну участь у конкурсах приймали саме студенти і молоді архітектори, які допомагали створювати "конденсатори епохи". Особливістю еволюції конкурсного проектування є її коливальний характер: існують пасивні періоди розвитку і його активізації. Як правило, результатом періоду активізації неминуче ставало зародження й розвиток прогресивних архітектурних теч, рухів та стилів, таких як необруталізм, метаболізм, ексистика та ін. З періодами активізації конкурсного проектування

пов'язано формування регіональних і національних архітектурних рухів, виникнення творчих колективів та пошукових груп ("Архігем", Віденський авангард, "Супер-студіо" та ін.). Цей процес супроводжувався широким впровадженням конкурсного проектування в систему архітектурної освіти. Так, наприклад, в архітектурних школах Японії як і в інших країнах участь студентів у конкурсах є частиною обов'язкової програми навчання на правах проектної практики.

Основні проблеми та особливості конкурсного проектування, як важливого засобу професійної підготовки студентів архітектурних спеціальностей наведені у Табл. 2.

Табл. 2

Основні проблеми і особливості конкурсного проектування

впровадження у навчальний процес, обмеження у терміні виконання
формування творчого колективу
розробка і адаптація конкурсних програм для студентів
стимулювання концептуального мислення та проектування

Конкурсний проект як форма навчання. Практика показує, що конкурси оголошуються у випадках, коли для рішення існуючої або прогнозованої проблемної ситуації в архітектурній і містобудівній сфері відсутні аналоги, зразки або прототиби. Іноді конкурсне змагання доцільно для отримання широкого спектра варіантних рішень для типового, стандартизованого проектного завдання, коли традиційні методи архітектурно-містобудівного проектування не забезпечують отримання пошукового рішення, коли існує потреба у нетривіальній змістовній концепції.

Отриманий досвід впровадження конкурсного проектування в учбовий процес на архітектурному факультеті КНУБА та в інших ведучих архітектурних школах нашої країни показує, що позитивний результат залежить від ряду суб'єктивних і об'єктивних факторів: інформованість о

конкурсах, збіг терміну проведення конкурсу з графіком учбового процесу, відповідність учбового завдання і конкурсної програми, можливості їх толерантного поєднання або заміни, ступеня освіченості, підготовки викладачів і студентів, знання об'єктивних основ творчої діяльності, наявності методологічних розробок та ін.

Практика використання конкурсних програм в учбовому процесі показує, що ця форма навчання також піддається частковому плануванню, яке повинно нести більш гнучкий і оперативний характер. Вихідними умовами планування слугують: наявність інформаційного центру і систематизованого каталогу конкурсів; приведення у відповідність конкурсних і учбових програм з архітектурного проектування; впровадження мотивації і заохочення для участі у конкурсах; пропаганда конкурсних форм у навчанні; створення умов для швидкої та толерантної трансформації графіку учбового процесу; більш широке долучання в проектування сумісних дисциплін, таких як філософія, теорія архітектури і містобудування, спецкурси і інформатика, інженерні дисципліни та інші шляхом створення комплексних проектів, які включають в себе реферування, елементи наукового аналізу, моделювання; формування творчих колективів із студентів, студентів разом з аспірантами та викладачами (Табл. 3).

Табл. 3

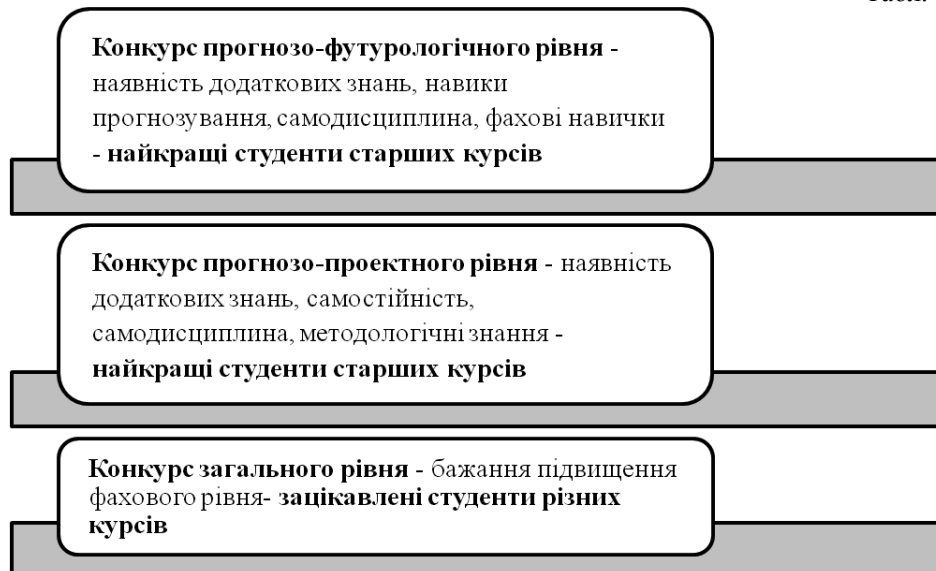
Організація проведення конкурсного проектування

Формування творчого колективу. При створенні тимчасових творчих мікроколективів і плануванню їх роботи доцільно виходити з того, що участь у конкурсній програмі повинно сприйматися студентською аудиторією як одна із форм заохочення. Це буде сприяти внутрішньо-колективному /в межах академічної групи, курсу, факультету/ відбору для участі в конкурсі, виявленню лідерів у студентському середовищі, формування демократичної атмосфери творчості і самостійності.

При відборі учасників необхідно враховувати складність завдання і рівень конкурсів. Так, участь у конкурсах прогнозо-футурологічного рівня передбачає наявність широкого кругозору і спеціальних знань, зацікавленості у рішенні прогнозованих задач і інтересу до процедур прогнозування, розвинутих професійних навичок, самодисципліни, володіння засобами презентації виконаної роботи і методом постановки проблем. Більш доцільно, до таких конкурсів долучати найкращих студентів старших курсів (дипломників) і аспірантів. Прогнозо-проектні конкурси доцільно проводити серед найкращих студентів-дипломників, які здатні самостійно вирішувати проблеми і ставити завдання на підґрунті отриманого навчального досвіду і навичок, володіння методами дослідження, проектування і моделювання. До конкурсів третього рівня може бути допущена більша частина зацікавлених студентів, що намагається підвищити свій фаховий рівень при вирішенні конкретного проектного завдання у неформальній атмосфері змагального проектування.

Табл. 4

Трьохрівнева система конкурсного проектування

Таким чином, рекомендується офіційне впровадження в навчальний процес на архітектурних факультетах ієрархічної трьохрівневої системи конкурсного проектування, що відповідає характеру цільових установок (Табл. 4). Слід зазначити, що ця система не виключає класифікацію конкурсних задач за змістом, формою, мовою, організацією і характером діяльності. За своїм складом найбільш складними для учбового процесу є архітектурні, містобудівні і архітектурно-містобудівні (змішані) конкурси. В останні часи найбільш розповсюджені у вітчизняній та світовій практиці отримали змішані архітектурно-містобудівні конкурси, в яких сумісно з архітектурними задачами вирішуються питання ансамблевої забудови, транспорту, підземної урбаністики, екологічні питання, філософсько-змістовні та символічно-концептуальні та ін. За формою конкурсне проектування може бути поділено на огляд-конкурси, конкурси-рейтинги, конкурси-турніри. За організаційними ознаками виділяють зовнішні і внутрішні, відкриті і закриті, короточасні і довготривалі (у декілька етапів) конкурси. За характером учбової діяльності конкурси підрозділяють на учбові і учбово-професійні, індивідуальні і колективні.

Аналіз складу учасників конкурсів і практики їх проведення ілюструє те, що студенти, а також студенти сумісно з викладачами та аспірантами здатні приймати участь у всіх видах і типах конкурсного проектування. Для вдалої участі і отримання максимального ефекту учбовий процес повинен бути адаптований до специфіки конкурсного проектування з точки зору його мети і організації, проведення обговорення і оцінки творчого внеску кожного з учасників. Вагомим фактором організації, планування і зниження ризиків зриву графіку учбового процесу є знання студентами і викладачами основ теорії діяльності, мотивації, орієнтації і структури з урахуванням специфіки конкурсного проектування.

Розробка і адаптація конкурсних програм для студентів. Специфіка мети, завдань і засобів конкурсного проектування виявляється при його співставленні з професійним і учбовим проектуванням. Якщо в професійній діяльності мотиви і мета досить зрозумілі, співпадають і носять діловий характер, то в учбовому проектуванні ці цілі свідомо обмежуються. Ділові мотиви відходячи на другий план, уступають місце пізнавальним мотивам учбової діяльності. В конкурсному проектуванні досить часто мета носить "розмитий" характер, слабоконструктивна і потребує пошуку, уточнення і розвитку структури. Ділові і пізнавальні мотиви поступаються змагальним мотивам і пошуку орієнтовної основи діяльності. Це дозволяє охарактеризувати конкурсне проектування як діяльність, що має евристичну орієнтацію і складну мотиваційну структуру.

Таким чином, при адоптації і підготовки конкурсного завдання для студентів архітектурних спеціальностей необхідно: максимально чітко сформулювати проектну мету, цілі і задачі, які необхідно вирішити; надати необхідну технічну інформацію у повному обсязі (генеральний план, розгортки і т.д.); наполягати на необхідності відвідування місця розташування конкурсного об'єкту з проведенням фотофіксації і натурного обстеження; проведення дослідження існуючих аналогів і прототипів, особливо закордонного походження; формування орієнтовної основи дій з моделюванням структури конкурсного об'єкта проектування, яка здатна видозмінюватись і пристосовуватись до індивідуального творчого процесу; надати необхідну теоретичну базу або список літературних джерел (методи і мови конкурсного проектування); підкреслити і пояснити значення концептуального проектування; долучити мотиваційну структуру. Впровадження цих рекомендацій у формування конкурсного завдання дозволить студентам раціонально використовувати час не витрачаючи його на збір базової інформації, дозволить максимально чітко сформулювати для себе проектну мету або напрямок її пошуку, допоможіть обрати шляхи вирішення для конкурсного завдання у встановлені терміни.

Стимулювання концептуального мислення. "Архітектура - це не професія, це образ мислення" - стверджує Ле Корбюзьє, мислення впорядкованого, послідовного і поєданого єдиною змістовною концепцією. Для того щоб отримати кінцевий результат конкурсного проектування позитивним і результативним, необхідно стимулювати і розвивати концептуальне мислення серед студентів архітектурних спеціальностей. Концепція (лат. *conceptio* - розуміння) - це система поглядів, те або інше розуміння явищ і процесів; єдиний, визначальний задум, провідна думка якогонебудь твору, наукової праці тощо. Головне призначення концепції полягає в інтеграції певного масиву знання, у прагненні використовувати його для пояснення, пошуку закономірностей. Проходячи через горнило перевірки фактами, концепція уточнюється як за змістом, так і з погляду її пізнавальних меж. Саме впровадження єдиної змістовної проектної концепції, який мають відповідати всі складові елементи об'єкту що створюється, надасть можливості отримати гармонійне, художньо-естетичне, змістовне і символічне рішення для вирішення конкурсного завдання.

Підводячи підсумок, зазначимо, що специфіка конкурсного проектування, як важливого засобу професійної підготовки студентів архітектурних спеціальностей, потребує сумісного використання традиційно архітектурних, винахідницьких, новаторських та інших методів та відповідних мов, що забезпечують розробку архітектурних ідей і концепцій у найкоротший термін.

Адаптація конкурсного завдання шляхом її доповнення і пояснення теоретичних принципів і методів проектування дозволяє створити вдале впровадження конкурсного проектування у навчальний процес. Важливу роль в цьому процесі відіграють попередні схеми організації конкурсної діяльності, розвиток методів і об'єктів у вигляді сценаріїв, які у сукупності складають евристичну програму, що здатна адаптуватися до особливостей учбового процесу, до індивідуального або колективного творчого пошуку.

Досвід 2013-2014 рр. На протязі останніх років, незважаючи на складну економічну, політичну, фінансову, соціальну ситуацію в Україні, студенти, аспіранти та молоді викладачі кафедри Дизайну архітектурного середовища приймали участь у наступних архітектурних конкурсах:

1. **"Проект реконструкції центру м. Хмельника"** в якому окрім пошуку структурно-планувальної композиції забудови центру міста студентами були розроблені проекти на окремі його об'єкти: будинок побуту, культурно-розважальний центр, торгівельний центр, спортивно-розважальний центр, міський палац урочистих подій. У конкурсі прийняло участь більше 20 проектів (учасників). Проектні роботи виконані студентами під керівництвом доцентів Зінов'євої О. С., Щурової В. А., Ковальської Г. Л., Житкової Н. Ю., Чудутової О. П., асистентів Соколовської Ю. С., Чернятевич Н. Г. Переможці конкурсу - студенти КНУБА, кафедра ДАС: 1 місце Айвазян К., Зуєва К., Терещук Д.; 2 місце – Хоха М, Шургалський А.; 3 місце – Денисенко Д., Тимофєєва А., 4 місце – Бучинська М., Сенчурова О.
2. **«Концепція реконструкції центра м. Київ як складової меморіалізації подій Революції Гідності»** оголошеного фондом ім. О. Плеханова. У конкурсі прийняло участь 12 проектів (27 учасників). Переможці конкурсу: стипендія ім. О. Плеханова - студентки КНУБА, кафедра ДАС – Дідіченко М., Городнича О.; 2 місце - асистент кафедри ДАС, КНУБА – Булах І. В.; 3 місце - студенти КНУБА, кафедра ІТА – Гусев М., Конавалюк А., Моложанов А., Шиповалова А.; 4 місце - студент КНУБА, кафедра ДАС Булавінов М.
3. **"Реконструкція дворового простору за адресою: пр. Правди, 6а, м. Київ"**, що передбачає створення сучасного, сприятливого середовища для відпочинку, спорту і розваг різних вікових груп мешканців прилеглих будинків. Конкурс триває.

Література

1. Тимохин В. А. Эвристические методы конкурсного архитектурного проектирования: Методические рекомендации для студентов I-VI курсов специальности "Архитектура". - К.: КИСИ, 1991. - 60 с.

Аннотация

В статье предлагается и аргументируется определение конкурсного проектирования как важного способа профессиональной подготовки студентов; анализируется полученный опыт по внедрению конкурсного проектирования в учебный процесс; предлагаются рекомендации для решения основных проблем и сложностей возникающих при конкурсном проектировании с учетом специфики учебного процесса на архитектурном факультете.

Ключевые слова: конкурсное проектирование, учебный процесс, методология проектирования, концептуальное мышление, теория архитектуры, творческий коллектив.

Annotation

In the article determination of the competitive planning is offered and argued as an important method of professional preparation of students; they got experience is analyzed on introduction of the competitive planning in an educational process; recommendations are offered for the decision of basic problems and complications arising up at the competitive planning taking into account the specific of educational process on an architectural faculty.

Keywords: competitive planning, educational process, planning methodology, conceptual thinking, theory of architecture, creative collective.

УДК 72.01

С. М. Данилов.

*к. арх. Харьковский национальный университет
городского хозяйства им. А.Н. Бекетова*

АРХИТЕКТУРНАЯ НАУКА И ПРОБЛЕМА ДОСТОВЕРНОСТИ ИНФОРМАЦИИ

Аннотация: рассмотрена проблема достоверности архитектурно-строительной информации и предложены средства повышения ответственности за публикуемые данные.

Ключевые слова: архитектура, информация, достоверность.

Цель: выявить проблемы достоверности публикуемой информации и рассмотреть возможности преодоления этих проблем.

Постановка проблемы.

Со времен изобретения книгопечатания и письменности научный мир не менялся так сильно, как в последние 20 лет. Появление цифровых технологий преобразовали процесс научного поиска настолько, что следует утверждать о принципиальном его изменении, требующем новых подходов и принципов. [1]